

... “Dok se ne suočimo sa zločinima i izvučemo pouke iz nedavne prošlosti, bojim se da normalnog života na ovim prostorima još dugo neće biti” ... “Stoga upravo, mlad čovjek i smatra potrebnim, i to nužno potrebnim, sva suđenja, za sve zločine, ratne pogotovo, jer su oni najteži od svih, strašni u trenutku činjenja, a još strašnij po obimu i dugotrajnosti posljedica koje proishode” ... “Niko neće shvatiti težinu onoga što se desilo u periodu od 1992.-1995. ako se zločini ne osude najstrožijim kaznama” ...

Zbirka eseja i crteža mladih iz Bosne i Hercegovine

Naš Tribunal

Zbirka eseja i crteža mladih iz Bosne i Hercegovine

Naš Tribunal: Zbirka eseja i crteža mladih iz Bosne i Hercegovine

Publikacija *Outreach* programa, Sekretarijat, MKSJ

Glavni i odgovorni urednik: Nerma Jelačić
Urednik sadržaja: Nenad Golčevski
Sadržaj pripremila: Rada Pejić-Sremac
Grafička obrada: Leslie Hondebrink-Hermer
Saradnici na projektu: Almir Alić i Ernesa Ademagić
Tiraž: 1.000

Štampano u Nizozemskoj, novembar 2013.

Veliko mi je zadovoljstvo da predstavim **Naš Tribunal**, publikaciju koja sadrži izbor crteža učenika osnovnih škola i eseja čiji su autori učenici srednjih škola iz cijele Bosne i Hercegovine, o suđenjima za ratne zločine, miru i pravdi.

Dječiji crteži su nastali tokom radionice organizovane u sklopu "10. godišnjeg Sarajevo Kids Festivala" održanog u junu 2013. Od djece uzrasta od 7 do 14 godina zatraženo je da izraze svoja viđenja pravde i potrebe za vođenjem suđenja za ratne zločine. "Kako zamišljaš pravdu? Čime se bavi Tribunal?" Ova pitanja su postavljena djeci tokom održavanja radionice i likovni radovi koji su nastali kao rezultat toga su zaista impresivni.

Kasnije ove godine, u sklopu projekta *Outreach* programa namijenjenog mladima, zamolili smo učenike srednjih škola da učestvuju u državnom takmičenju u pisanju eseja na temu "Da li su potrebna suđenja za ratne zločine počinjene tokom oružanog sukoba?" Odziv je bio izuzetan - više od 130 učenika je učestvovalo u takmičenju.

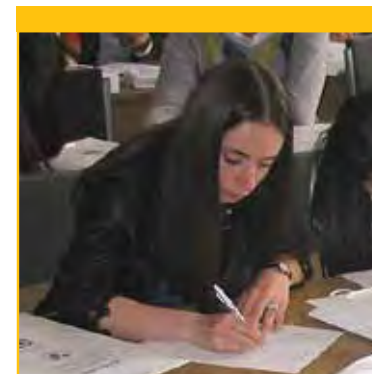
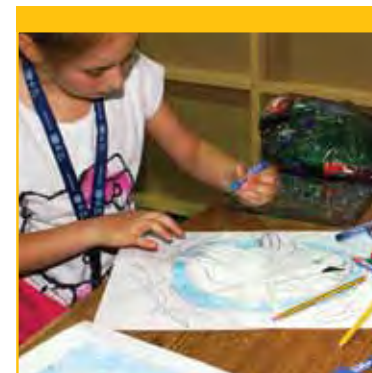
Eseji i crteži jasno pokazuju da mladi u regionu bivše Jugoslavije osjećaju ličnu povezanost s događajima u regionu devedesetih godina 20. vijeka kao i s naporima da se poslije sukoba ostvari pravda. Takođe su pokazali da imaju čvrsta uvjerenja o ovim temama i da žele da se njihov glas čuje. Iako su djeca i tinejdžeri čiji su radovi predstavljeni u ovoj publikaciji rođeni nakon rata, oni

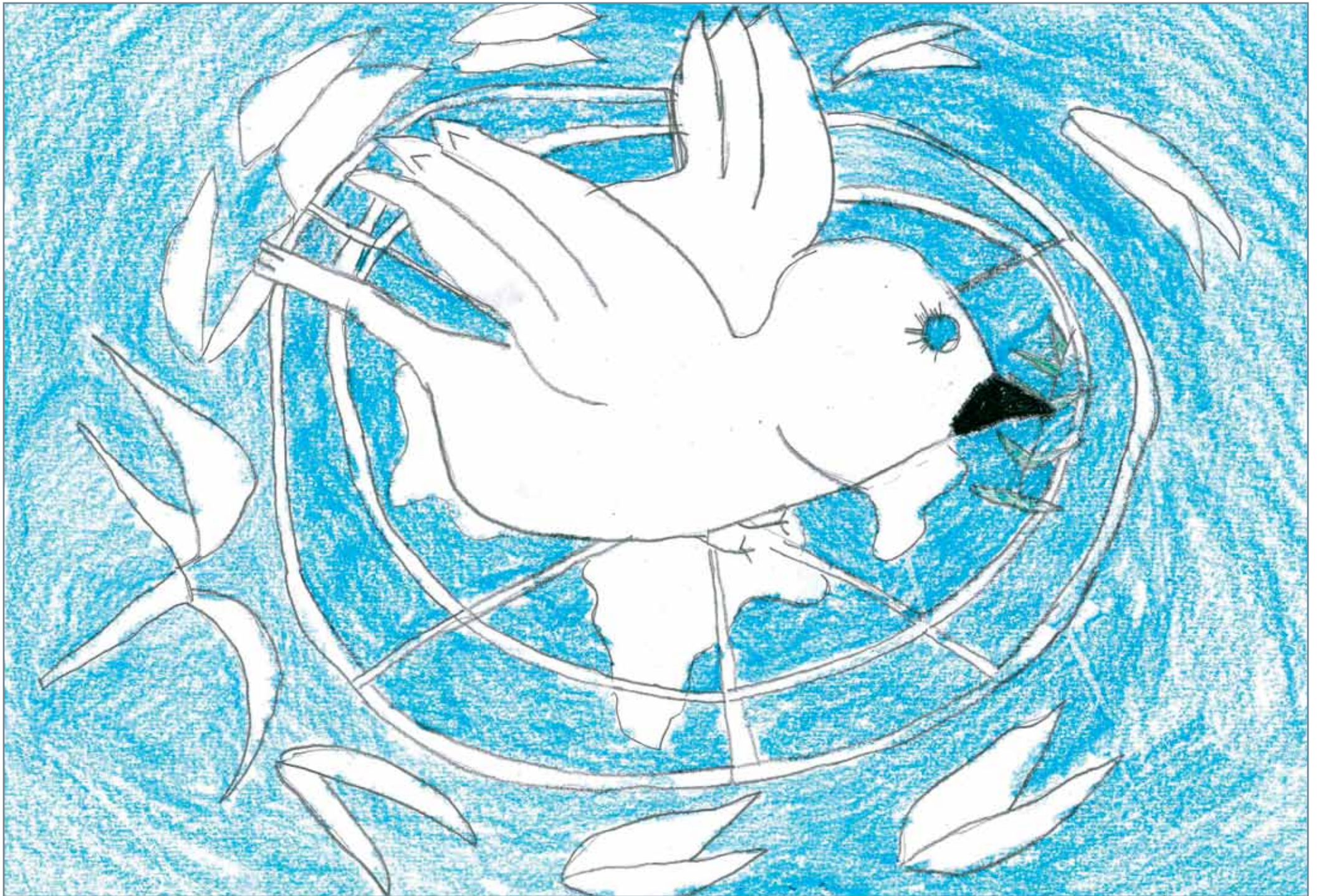
i dalje osjećaju teret prošlosti. To je najbolje sumirao jedan od srednjoškolaca koji je napisao: "Tuđa prošlost je naša sadašnjost, a da bismo imali normalnu budućnost, moramo doživjeti cjelokupnu društvenu katarzu. Ratna prošlost je poput utega vezana za naše noge, koji nas usporava u normalnom razvoju i kvalitetnom životu".

Tokom svih godina u kojima se *Outreach* program direktno obraća mladima na području bivše Jugoslavije, naši zaposleni su uvijek iznova svjedoci da ne samo da je mladima stalo do pitanja kojima se mi bavimo, nego i da ona kod njih često izazivaju jake emocije i želju da o njima saznaju više. Rad s ovim budućim liderima i donosiocima odluka je bio i biće jedan od ključnih elemenata *Outreach* programa MKSJ-a. Kroz takve aktivnosti, kao što su učešće *Outreach* programa na "Sarajevo Kids Festivalu" tokom prethodne dvije godine ili kroz njegov projekat namijenjen mladima, *Outreach* program pomaže mladim ljudima na području bivše Jugoslavije da bolje razumiju vezu između pozivanja na odgovornost danas i mira u budućnosti.

Stranice koje slijede predstavljaju dragocjeni uvid u poglede i mišljenja mladih u Bosni i Hercegovini u vezi s pitanjima suđenja za ratne zločine, mira i pravde.

Nenad Golčevski
Outreach program MKSJ

2

Lamija, 8 godina, Osnovna škola "Pofalići", Sarajevo.

Jasmina, 14 godina, Osnovna škola "Zajko Delić", Sarajevo.

Da li su potrebna suđenja za ratne zloč

4

Treba li prihvatiti zaborav? Uzdati se u selektivnost ljudskog uma koji pamti samo dobre stvari, a loše zaboravlja da bismo mogli ostati normalni u nenormalnom vremenu? Možda je dobra ideja gurati prašinu pod tepih i skelete u ormar, nakon čega bi naš životni prostor dobio privid bezbrižne svakodnevice u kojoj svijet počinje i završava se upravo s nama? Hajde da izaberemo blaženi osjećaj ignorancije i naš život ispunimo jeftinim sadržajima i ispraznim emisijama koje nas čine posmatračima u vlastitom životu, a naše odluke prepustimo centrima moći koji relativizuju zločine, izjednačavaju krivicu, traže uzroke ratova u svemu osim u nama samima! Hajde da stvari okrenemo naglavačke! Neka istina od danas bude laž, a žrtve neka odjednom postanu počinioci zločina. Ili da pokušamo vratiti vrijeme kada su posmrtnice sa zadnjih stranica prelazile na prve stanice novina? Da budemo glavna vijest, da Siriji ukrademo prve sekunde svjetskih dnevnika. Ili možda, za promjenu, pokušamo ponovo biti ljudi...

A biti čovjek, prvenstveno znači ići uspravnim hodom, putem koji smo popločali vlastitim moralnim načelima. Putem na kojem su svi ljudi isti, a njihova ljudska prava jednaka našima. Biti čovjek znači imati svijest i po tome smo bitno različiti od životinja. Po tome i po činjenici da smo jedno od rijetkih živih bića na planeti koja nalaze smisao u ubijanju pripadnika iste vrste. I da je naša cjelokupna prošlost ustvari hronika besmislenih ratova u kojima su jači uništavali slabije, a pobjednici ispisivali

stranice historije. Jesmo li spremni učiti na vlastitim greškama ili ćemo isto kriminalno ponašanje ponavljati dok se do kraja ne istrijebimo?

Generacija kojoj pripadam je rođena poslije rata. Po nekoj logici nas se ne bi trebalo ticati ono u čemu nismo učestvovali. Trebalo bi reći: "Mir, mir - cuko kriv!", i zaboraviti da je devedesetih godina prošlog vijeka na prostoru cijele regije bjesnio rat koji je uništio brojne ljudske živote i čije razarajuće posljedice i danas osjećamo.

Upravo zbog toga se moramo suočiti s posljedicama rata. Tuđa prošlost je naša sadašnjost, a da bismo imali normalnu budućnost, moramo doživjeti cjelokupnu društvenu katarzu. Ratna prošlost je poput utega vezana za naše noge, koji nas usporava u normalnom razvoju i kvalitetnom životu. Dok se ne suočimo sa zločinima i izvučemo pouke iz nedavne prošlosti, bojim se da normalnog života na ovim prostorima još dugo neće biti.

Zbog toga su, za početak, potrebna suđenja za ratne zločine. Budimo realni, ni jedna zajednica nije imala dovoljno snage u vlastitim redovima da privede pravdi odgovorne za počinjene zločine. Zločinci su promovisani u heroje, a žrtve u puke brojeve, pri čemu je razlika između sto i hiljadu žrtava "samo u jednoj nuli". Zbog toga je bio potreban i Haški tribunal. Jer nismo bili spremni sami preuzeti odgovornost za tako

važan zadatak, čije će posljedice živjeti brojne buduće generacije.

Potrebne su nam institucije koje će glasno reći da činjenje ratnih zločina nije dozvoljeno i da će oni koji to budu radili ići na dugogodišnje robije. Potrebni su nam sudski procesi u kojima ćemo saznati šta se zaista događalo u vremenu prije naših života. Neko dovoljno objektivan da na osnovu brojnih dokumenata i svjedoka utvrdi stvarnog krivca i prepozna žrtvu. To su svakako sudovi za ratne zločine. Oni su naš glas - vapaj društva za poštovanjem pravde i stvaranje uslova za vladavinu prava.

“Dok se ne suočimo sa zločinima i izvučemo pouke iz nedavne prošlosti, bojim se da normalnog života na ovim prostorima još dugo neće biti”

Sudovi su potrebni, ali nikako nisu dovoljni. Oni ne mogu biti neke udaljene institucije koje postaju same sebi svrha. Sudovi nisu tu isključivo zbog zločinaca, niti zbog žrtvi. Sudovi postoje zbog nas, oni su društvena reakcija na nečije nedopušteno ponašanje. Mi trebamo izvući

ine počinjene tokom oružanog sukoba?

pouku da se ratni zločin ne smije nikada više ponoviti. I to ne samo ovdje, na prostoru Bosne i Hercegovine, nego u cijelom svijetu.

Zbog toga su suđenja za ratne zločine toliko važna za našu generaciju. Generaciju koja nije učestvovala, ali živi sa svim posljedicama jednog krvavog rata. Malo koja od porodica iz mog okruženja nije okrnuta njegovim razornim djelovanjem. Neko je izgubio oca, neko dio tijela, neko dom, a nekom je s kućom skupa spaljen fotoalbum kao jedino sjećanje na nekadašnji normalan život. I svi smo mi žrtve. I svi ćemo, ukoliko okrenemo glavu, postati počinioци jednog strašnog zločina koji nije krivično kažnjiv, ali je mnogo opasniji - zločina zaborava.

Niko nema pravo zaboraviti žrtve zločina. A žrtve su iste bez obzira koje nacionalnosti bile. Njima je zajednička teška bol i nenadoknadiva patnja. Stoga im ne trebamo stavljati so na ranu, gurati ih u stranu, zasićeni svakodnevnim lošim vijestima i ekonomskim problemima. Oni davno prohujali rat svakodnevno preživljavaju u svojim glavama i za njih ne postoji kraj radnog vremena, ni sezona godišnjih odmora.

Niko nema pravo zaboraviti počinioce zločina. Njihova imena moraju biti jasno izgovorena, kao podsjetnik da su izvršili zločin u svoje ime, a ne u ime nas koji danas duboko osjećamo posljedice njihovih zločina. Oni će svoje kazne odležati u nekom od zatvora, a mi ćemo biti kažnjeni da živimo s posljedicama njihovih nedjela.

I bit ćemo krivi, bit ćemo saučesnici u zločinu ukoliko o njemu glasno ne progovorimo. "Rat je loš, ugrožavanje tuđih prava je neprihvatljivo". Ova kratka rečenica, u to sam potpuno sigurna, jednako dobro zvuči izgovorena na bilo kojem svjetskom jeziku.

Stoga se nadam da je ovo posljednji od brojnih ratova koji su bjesnili ovim prostorom. Da ćemo kao Švajcarci iz jednog davnog krvavog rata izvući pouku koja nam neće dopustiti da ponovimo iste greške nikada više.

To će mladoj generaciji pomoći da uspostavi pokidane međunacionalne veze i čitavo društvo povede ka normalizaciji odnosa. Samo u takvom okruženju je moguće razvijati kreativnost mladih generacija, koje će svoje odnose graditi na poštovanju i uvažavanju različitosti. Ne zaboravimo da i najduži put počinje prvim korakom. Neka naše vlastito suočavanje s prošlošću bude taj korak na putu pomirenja na prostoru cijelog Balkana.

Maja Graca,
autorka prvonagrađenog eseja,
III razred, Gimnazija "Meša Selimović",
Tuzla

Alisa, 10 godina, "Prva osnovna škola", Donji Vakuf.

Adna, 13 godina, Osnovna škola "Porodice ef. Ramić", Sarajevo.

Da li su potrebna suđenja za ratne zloč

Svaka generacija rađa se, odrasta i stasava opterećena objektivnostima svojeg okruženja, pri čemu bilo koji pojedinac te generacije nije ni tražio, ni htio takvu vrstu opterećenja; ničim nije izazvao ni doprinio, a podnosi; nije “pozvan” da to razriješi, pojasni ili neutrališe, a ipak, sve to mora da podnosi...

Tako veliko, ako ne i možda najveće, opterećenje mladih moje generacije, predstavljaju upravo rat, ratna i poslijeratna dešavanja na ovim prostorima; opterećenja koja su i neizbježna i neminovna, ali po nama i neprimjerena, obzirom na dužinu trajanja, pa stoga bi se reklo - nepotrebna. Po intenzitetu, obimu i obliku – ista su za sve nas mlade, bez obzira kojoj nacionalnosti pripadamo, kojeg smo pola, u kojem gradu živimo... bolje reći vegetiramo u onim sferama života, koje još mogu ostati samo naše, mada je suviše malo ostalo tako nezatrovanog prostora za nas.

Rođeni tokom rata ili po okončanju ratnih sukoba, odrastali u poslijeratnim godinama, bili smo suviše mali da bi nas se to tada doticalo u nekoj većoj razmjeri, ali desetak godina nakon rata, dovoljno smo bili odrasli da možemo razumjeti da jednostavno ne razumijemo šta se događa sa odraslim ljudima iz našeg okruženja, zašto su deprimirani ili gromoglasni, zašto govore i dok ćute, zašto galame jedni na druge, zašto se ne vole i zašto jedni drugima smetaju, čak i kad se ne vide... Kad koga upitamo tako nešto, počnu da pričaju i pričaju i

smoriše od priče, kojom ne kažu mnogo: “Za sve je kriv taj i taj. Da toga nije bilo, sve bi bilo drugačije. Da je bilo ovo ne bi se desilo ono...” Što je najgore u svemu, teško da bi se dvije osobe mogle složiti u tvrdnjama, bar u nekoj od njih. Narednih godina dok stasavamo u mlade ljude, očekivali smo da će nam, ako ne sve bar mnogo toga, biti razumljivije i jasnije, da će se ustrojiti i ustaliti, ako ne jedinstvena, a ono bar neka približnija tumačenja događaja, koji su se zbivali prije našeg rođenja, da će se bar većina složiti u tome da je odgovoran ovaj za ovo, onaj za ono, da je određeni događaj bio uzrokovan ovime, ali je i on proishodio onakvu posljedicu...

Prošlo je puno vremena. Mi smo se nadali i očekivali da će se mnoge stvari razjasniti i staložiti, da će na mnogo toga uznemirujućeg, biti stavljena neka tačka, da će neka moćna državna poluga učiniti da događaji iz prošlosti tamo i ostanu, a da će se svježiji, napredniji i rasterećeniji tokovi života, okrenuti na naše prostore, među nas. Nije se to desilo do sada, a mi se i dalje nadamo, želimo i vjerujemo da ćemo biti još uvijek mladi ljudi kada dođe do takvog preokreta.

Ovakvo stanje mladom čovjeku neminovno nameće nelagodnost i nezadovoljstvo, a bespomoćnost pri tome vodi u malodušnost i sve to pomiješano, navodi na razmišljanje o svrsishodnosti postojanja svakog od nas! Ali, ako postoji neki način da se predupredi ovakav slijed stvari, ako postoji makar mala šansa da se

prekine ovaj lanac, treba učiniti to nešto; za rasterećeno življenje, ne samo da treba nešto učiniti, nego treba konstantno nastojati na činjenju, čak i kad je ishod uveliko neizvjestan u bilo kojem smislu.

Zato, velike nade polažemo u pravosudne institucije, vjerujemo da u postupcima koje sprovode, utvrđuju stvarno činjenično stanje iz onog tamo vremena, da u okončanim postupcima dokazuju da je neko nešto učinio i da je svako odgovoran za svoje činjenje, pa kao takav, treba i da bude kažnjen na odgovarajući način.

I opet su mišljenja podijeljena: jedni zagovaraju tezu da su ta suđenja pristrasna, “namontirana”,

“Stoga upravo, mlad čovjek i smatra potrebnim, i to nužno potrebnim, sva suđenja, za sve zločine, ratne pogotovo, jer su oni najteži od svih; strašni u trenutku činjenja, a još strašniji po obimu i dugotrajnosti posljedica koje proishode”

ine počinjene tokom oružanog sukoba?

drugi vjeruju da stvarno i pravno odmotavaju klupko prošlih, bremenitih događanja, treći opet, ometaju, usporavaju ili osporavaju ove procese, a ostali svojim stavovima, balansiraju između ovih navedenih. Zbog tako sukobljenih intencija pojedinaca, vjerovatno, neki sudski procesi nisu ni otpočeli, a oni koji su u toku, odugovlače se na neprimjeren način. Naspram toga, okončani sudski procesi su u mnogome označili kraj, bar u odnosu na događanja i osobe koji su bili akteri istih; osim neizbježnih komentara u prvi mah po okončanju, rijetko kad bi se taj konkretni događaj ili osoba pominjali; presuđena stvar ostaje u prošlosti, ostaje iza nas, ne mora nužno otići u istoriju, ali najbitnije je da se više ne priča ista stvar na različite načine. Upravo ta različita nastojanja odraslih, odgovornih kako za sebe, tako i za generacije koje tek odrastaju, ne samo da zamagljuju vidike, nego i zbunjuju, a nama je već odavno dosta tih prebiranja po prošlosti.

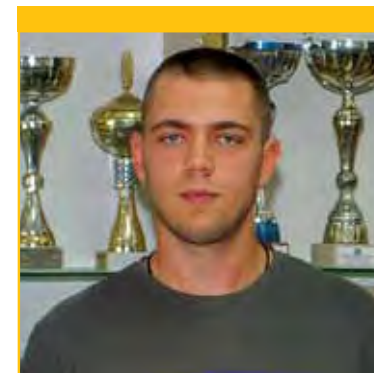
Vjerujemo da će pravosudne institucije iznijeti taj teret okončanja, da će donijeti istinu, bilo kakvu, makar i privid istine, ali će se samo tako smiriti strasti i podvući crta na sve prošlo.

Mlad čovjek, još nepozvan da odlučuje o tim i takvim "suštinskim državnim pitanjima", ne posjeduje neki valjan instrument da promjeni sadašnji tok stvari, ali time što je zanemaren, ne znači da mu nije stalo i da ne želi da utiče. Međutim, trenutno je nemoćan da onima koji gospodare prostorom i vremenom, pa i time

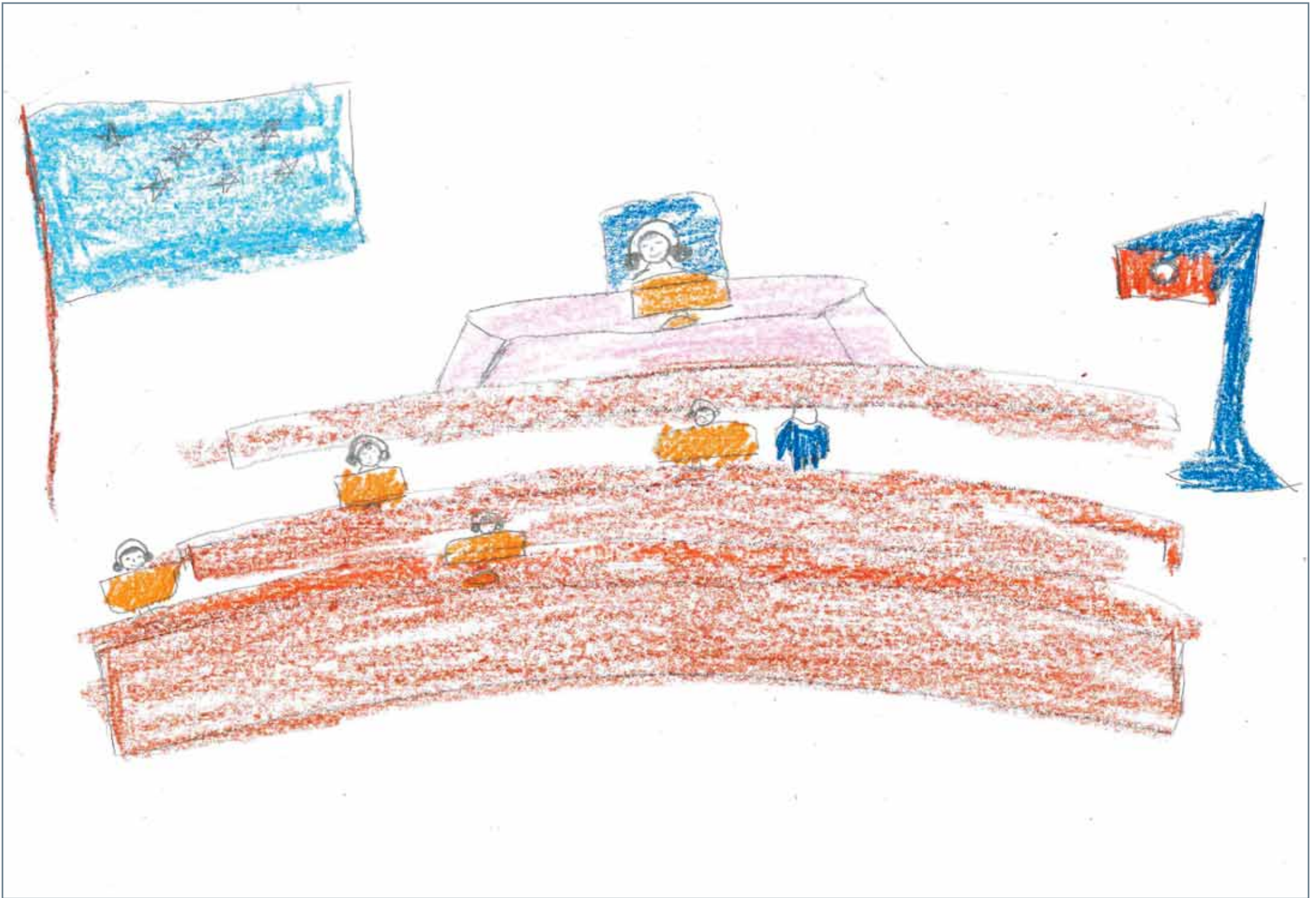
i ljudima u njemu, ukaže na važnost sadašnjeg trenutka i važnost sebe u tom i svakom narednom trenutku.

Nikad se ne može složiti s tendencijom da je bitnije ono što je prošlo, od ovog što je sada i od onog što će biti sutra, jer, zanemarujući ovo sada, mi nemamo izgleda za sutra. Naravno, ne mislimo da prošlo treba da se zaboravi, ali ne treba ni tako živo da živi u sadašnjosti. Prošlost ne možemo promijeniti, uvijek će biti dio nas, ne možemo uticati na događaje iz prošlosti, ali možemo uveliko na buduća dešavanja, što opet direktno zavisi od činjenja u sadašnjosti.

Stoga upravo, mlad čovjek i smatra potrebnim, i to nužno potrebnim, sva suđenja, za sve zločine, ratne pogotovo, jer su oni najteži od svih; strašni u trenutku činjenja, a još strašniji po obimu i dugotrajnosti posljedica koje proishode; čine žrtvama one nastradale i svjedoke, ali ispaštaju mnogi mnogo, kao i mi sada. Zato jednom, nadam se što prije, treba okončati s tim kroz suđenja i osude, a time ujedno, ovim mladim ljudima u sadašnjosti, treba dati priliku da žive svoj život, neopterećen balastima neke daleke, tuđe prošlosti.

Viktor Nikolić,
autor drugonagrađenog eseja,
IV razred, Tehnička škola "Mihajlo Pupin",
Bijeljina

Da li su potrebna suđenja za ratne zloč

Zivim u državi u kojoj svako nekome sudi. Sude prijatelji jedni o drugima, sudi se o komšijama, o potpunim neznancima. U Bosni i Hercegovini svaki čovjek u sebi nosi tu osobinu koja ga tjera da nekoga osudi makar i za najbezazleniju stvar. Tražimo krivce u drugima, svađamo se i prepiremo, pogotovo oko gluposti. Ali kada na red dođu velike stvari, sve to nekako nestane, ljudi izgube stav, postane im svejedno. Ratni zločini koji su se desili u ovoj državi trebaju da budu osnovni predmet osude društva, a pokušavaju da se zaborave.

Često se u narodu kaže da treba zaboraviti ali ne i oprostiti, ali zašto zaboravljati da je neko sebi dao za pravo da ubije nedužne ljude?! Rat koji se desio u Bosni i Hercegovini nije trajao četiri godine, on traje i danas. Posljedice tog pokušaja da se uništi jedan narod osjećam i ja danas, osamnaestogodišnja djevojka, koja živi u poslijeratnom Sarajevu. Gledam svakodnevno na dnevniku kako ljudi pričaju o pomirenju, o međusobnoj saradnji, ali znam da to nije moguće sve dok oni koji su odgovorni za svoja nedjela slobodno šetkaju, ili godinama čekaju na osudu, pa na kraju budu osuđeni kaznama u trajanju od par godina. Niko neće shvatiti težinu onoga što se desilo u periodu od 1992-1995. ako se zločini ne osude najstrožijim kaznama.

Ne trebamo više da se grupišemo na ove ili one, nego trebamo jednom u životu da budemo ljudi, oni poštene i priznamo da za ovo stanje krivci

trebaju da odgovaraju. Rat je donio mnogo zla, ali stanje koje je danas prisutno mogu opisati kao nepovjerenje. Građani, barem oni koji shvataju šta se desilo, su izgubili povjerenje u svoju državu, u institucije, jer nisu sposobne da urade jedinu pravilu stvar, istjeraju pravdu na vidjelo. Zbog toga moju drugovi odlaze iz zemlje, ne žele da žive u ovoj državi, da se školuju u njoj, da joj daju sebe. Ovaj rat nam je odnio mnogo života, ali nam je oteo i mladost i duh. Ljudi nemaju volje da se bore,

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

“Niko neće shvatiti težinu onoga što se desilo u periodu od 1992.-1995. ako se zločini ne osude najstrožijim kaznama”

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

jer se rijetko ko bori da riješi stanje netrpeljivosti već dvadeset godina. Ja to shvatam, a ja sam još dijete, kako onda to ne shvata onaj moj komšija, koji će dok je živ tvrditi da genocida nije bilo. Pa ne bi ni on tvrdio kada bi se ti neljudi osudili na stotinu godina, kada bi se i Mujo i Ratko i Pero potrudili da sve dokaze što imaju predaju nadležnim institucijama, kada bi se svi osjećali odgovornim i obaveznim da kažu ono što znaju da se desilo. Ne

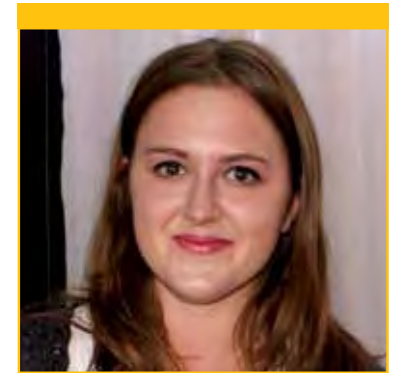
ine počinjene tokom oružanog sukoba?

možemo napraviti novi i bolji korak ka budućnosti dok se iz svakog djela ove napaćene države ne čuje osuda i to glasno i jasno.

Ja osuđujem na svakom koraku, kad god mi se ukaže prilika ja je iskoristim da kažem šta i kako trebaju ljudi da se postave, pogotovo moja generacija. Mi puno toga ne znamo jer nismo hvala Bogu bili živi dok se ovdje klalo i ubijalo, ali znamo kako je sada, osjetimo energiju koja sada kruži između nas i ne treba da je ignoriramo pogotovo ako znamo njen uzrok. Ako svi progovorimo istinu, male su šanse da to neće neko negdje čuti. Najgore je da čutimo i klimamo glavom dok nam tamo neko na vrhu govori kako je sve u redu. Imam nekad osjećaj da nam se ljudi sa strane smiju, da izgledamo veoma nesposobni da riješimo sopstvenu situaciju. Ne znam nekada da li smo mi, Bosanci i Hercegovci, još na razini onih primitivnih zajednica koje ne mogu da se sporazumiju i shvate, mada učim u školi da svi pričamo istim jezikom. Imamo državu sa nepresušnim prirodnim bogatstvima, sa prelijepim ljudima, najboljom hranom, najsmješnijim vicevima, najemotivnijim pjesmama, ali nemamo želju da sebi pomognemo. Ja mislim da nemamo još puno vremena, ovo će brzo da preraste u jednu opštu agoniju i nezadovoljstvo. Svi imamo pristup najrazličitijim informacijama, pa tako znamo da narodima na ovim prostorima treba jako malo za uspjeh ali isto tako u sekundi može da izbije novi sukob. Što više čekamo to smo bliži novim nemirima, a sigurna sam da to više niko neće da

trpi. Činjenica je da je rat bio, da je puno toga promijenio, ali mi smo i dalje ovdje, i dalje u Bosni i Hercegovini živi raznolikost i tako treba da bude zauvijek. Hajmo se još svi samo malo potruditi da ne osuđujemo ljubav, unikatnost, život, osmijeh, nego da osudimo rat i zatvorimo ga u ćeliju i budemo ponosni jedni na druge što smo to zajedno uspjeli.

Ne znam koliko vremena još treba da prođe, koliko stotina godina da svi shvate da će im pasti teret sa srca kada priznaju da se jeste ubijalo i to sa jasnom namjerom. Ne znam ko treba da dođe i da se prodere i naredi da se prestanemo baviti nebitnim stvarima i osiguramo sebi lakši život. Onda shvatim da nema tog stranca koji nama može išta dokazati dok mi sami sebi ne dokažemo. Svi su nastavili sa svojim životima poslije rata, neki sa ožiljcima, drugi ubjeđeni da su uspjeli razoriti državu. Tačno je da smo na klimavim nogama ali imamo još snage i možemo preživjeti. Rađat će se nove i nove generacije koje mogu oživiti nešto što se već otpisalo, ali to se može jedino istinom. Zato svaki pojedinačni zločin treba da bude osuđen da bi krenuli dalje.

Sabina Poplata,
autorka trećenagrađenog eseja,
IV razred, Druga gimnazija, Sarajevo

3

Da se ne ponovi!

Voti svoje, pošty tude!

Peace in world!

We are all humans!

Da li su potrebna suđenja za ratne zloč

Kao osoba koja je odrastala u periodu nakon rata u Bosni i Hercegovini, konstantno sam bio okružen vijestima o ratnim zločinima. Neka od najranijih mojih sjećanja su bili televizijski prijenosi suđenja Slobodanu Miloševiću. S obzirom da je većina medijskog prostora nakon rata davana hapšenju i procesuiranju ratnih zločinaca, ja nisam mogao, a da se ne počnem zanimati za sam rad Međunarodnog krivičnog suda za Jugoslaviju. U početku sam razvijao neka svoja subjektivna mišljenja u vezi samog rada ovog suda, a nisam vjerovao u pravdu iz razloga što godinama nisu bili uhapšena dva najveća bjegunca Ratko Mladić i Radovan Karadžić. Danas su svi sa krivične liste MKSJ procesuirani ili su u toku procesa. To mi je ponovo vratilo vjeru u pravdu, a osim suđenja za ratne zločine u BiH, pratim i suđenja za ratne zločine koji su počinjeni diljem Jugoslavije tokom posljednje decenija 20. stoljeća.

Smatram da je besmisleno pitati da li su i zašto su potrebna ovakva suđenja. To je iz razloga što je rat u bivšoj Jugoslaviji proizveo toliko problema i mržnje i da je u potpunosti nestalo pravde, izbio bi vrlo brzo i sljedeći rat. Cijeli svijet je upoznat nakon procesa za mnoge ratne zločine počinjene u bivšoj Jugoslaviji i na taj način je skrenuta pažnja na sve nevolje koje su proživjeli stanovnici ovog područja. Osim toga, istovremeno je sa radom počeo i Međunarodni sud za genocid i ratne

zločine u Ruandi i koji je procesuirao i osudio ljude koji su počinili genocid, a na taj način su dali do znanja ljudima iz cijelog svijeta da ovakvi zločini jednostavno ne mogu proći nekažnjeno. Kao što sam već naveo, ljudi iz moje sredine su bili skeptični u vezi MKSJ nakon svih nevolja koje su prošli. Ovaj sud je postao punoljetan i nakon toliko godina u mojoj sredini je zadobio povjerenje od ljudi i vratio im vjeru u pravdu i sistem pravde. Ovaj sud je

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

“... smatram da je Tribunal u svojoj historiji imao uspona i padova, mnogih grešaka, nedostataka, ali i dalje ga smatram ključnim faktorom pravde u bivšoj Jugoslaviji...”

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

odgajao generacije poput mene, a istovremeno ih je edukovao o dešavanjima za vrijeme ratova u bivšoj Jugoslaviji. Efekat suđenja na ljude je bio također zanimljiv, s obzirom da je cilj suda bio zadovoljenje pravde i otklanjanje historijskih nejasnoća iz ratova u Jugoslaviji, ali jedan od ciljeva je također bio pomirenje među narodima Jugoslavije tj. novih

zemalja koje su tvorile Jugoslaviju. Da li su narodi pomireni, to je teško reći. Moje mišljenje je da smo duboko zakoračili u proces pomirenja, ali smo još daleko od kraja tog procesa. Same presude MKSJ ratnim zločincima su negdje dovele do pomirenja, ali u većini slučajeva stvorile su nove podjele iz razloga što većina ljudi iz naroda koji žive ovdje smatraju da ljudi osuđeni za ratne zločine, a koji pripadaju njihovom narodu, nisu zločinci. Često dolazimo do mišljenja o nepriznavanju legitimiteta MKSJ kada je procesuiranje ratnih zločina u pitanju. Moje mišljenje je da je MKSJ pravedno donosio odluke i svako za svoje postupke mora snositi odgovornost bez obzira iz kojeg naroda dolazio. Jedan od svijetlih primjera je izjava osuđenog ratnog zločinca Gorana Jelisića tokom svjedočenja u procesu protiv Esada Landže kada je rekao:

“Jedna diskusija je bila o tome da ova ustanova, Tribunal i preko nas treba da uspostavi trajan mir u Bosni i Hercegovini. Pa smo mi poslije zajednički sjedili i to konstatovali da mi smo ovdje mir ostvarili samo kako će oni tamo dolje kod nas, to nas brine”.

Ovakva izjava svakako je po meni jedna od najbitnije izrečenih tokom cijele historije ovog suda. Jer ipak ovi ljudi su osuđeni za strašne zločine, a ipak su doživjeli određenu rehabilitaciju tako što otvoreno i javno pozivaju na mir u Bosni i Hercegovini, zemlji u kojoj se dogodio najkrvaviji rat u Evropi nakon II svjetskog rata. Sam Tribunal je ovu izjavu pustio u

ine počinjene tokom oružanog sukoba?

javnost i dokazao da također ima sluha za dijalog i pomirenje naroda koji je ključan za daljnji razvoj regije, a ne samo da je obični sud koji radi po nečijem nalogu.

MKSJ je u međunarodnom pravu također jedan od najsvjetlijih primjera kada je procesuiranje ratnih zločina u pitanju. Česta su poređenja sa suđenjem za njemačke ratne zločince u Nürnbergu. Pored svega navedenog MKSJ je angažovao vlade svih država bivše Jugoslavije da aktivno sarađuju u hapšenju optuženih te prikupljanju dokaza za počinjene ratne zločine. Da se ne radi o milostivom sudu, dokazuju i najteže izrečene doživotne kazne zatvora za nekoliko osuđenih ratnih zločinaca. Ipak ovaj sud je često nailazio na kritike, a i dalje se susreće s njima. I ja smatram da su opravdane neke kritike, ali određene. Prije svega treba se osvrnuti na brojne presude koje su izrečene, ali na neki način nisu ispoštovane. Zašto? Pa iz razloga što zemlje kojima budu povjereni ratni zločinci ih obično puste mnogo ranije iz zatvora, a najčešće nakon dvije trećine odslužene kazne i nakon toga se gubi svaki smisao presude. Smatram da bi Tribunal trebao da utiče na ovakve odluke iz razloga što dolazi do toga da žrtve smatraju da se Tribunal ismijava s njima. Ovakve slučajeve svakako treba izbjeći. Najbolji primjer za to bi bio povratak Momčila Krajišnika prije nekoliko sedmica kada je javnost u BiH bila zaprepaštena odlukom o ranom oslobađanju, a javnost u entitetu Republike Srpske ga je dočekala kao heroja bez obzira što je osuđen

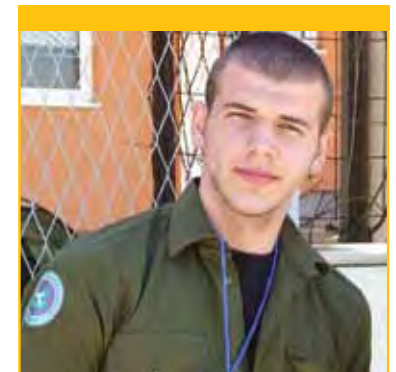
za ratni zločin. Najveći paradoks u tome je što je Krajišnik po povratku na Pale izjavio:

“Ne znam zašto je doček organiziran, jer sam ipak ratni zločinac. Tek u revizijskom postupku trebam dokazati istinu”.

Pitanje zatvaranja Tribunala je također bilo aktuelno zadnjih 5 godina, mada to nije urađeno. Ipak bespotrebno je aktivirati takvo pitanje, ako neki ključni procesi još nisu dovršeni. Nakon što svi procesi budu završeni, a to bi trebalo maksimalno biti za nekih 8 godina tada će doći do zatvaranja MKSJ, ali po meni bi ga trebala naslijediti neka organizacija koja bi štitila zaostavštinu Tribunala, a to podrazumijeva da spriječi krivotvorenje historije, rad na pomirenju naroda bivše Jugoslavije i educiranje mladih o ratu u bivšoj Jugoslaviji kako ne bi došlo do ponavljanja sličnih događaja.

I na kraju kada se sve sumira, smatram da je Tribunal u svojoj historiji imao uspona i padova, mnogih grešaka, nedostataka, ali i dalje ga smatram ključnim faktorom pravde u bivšoj Jugoslaviji i suđenja za ratne zločine ne samo da su bila potrebna, nego su i neophodna. Žrtvama su donijele barem malo duševne satisfakcije i potakla ih da krenu dalje u proces suživota, tolerancije i pomirenja. Tribunal je spriječio na neki način da dođe do krivotvorenja historije i svojim presudama je potvrdio činjenice o ratu u bivšoj Jugoslaviji. Kao što je već rečeno Tribunal je dokazao da izriče

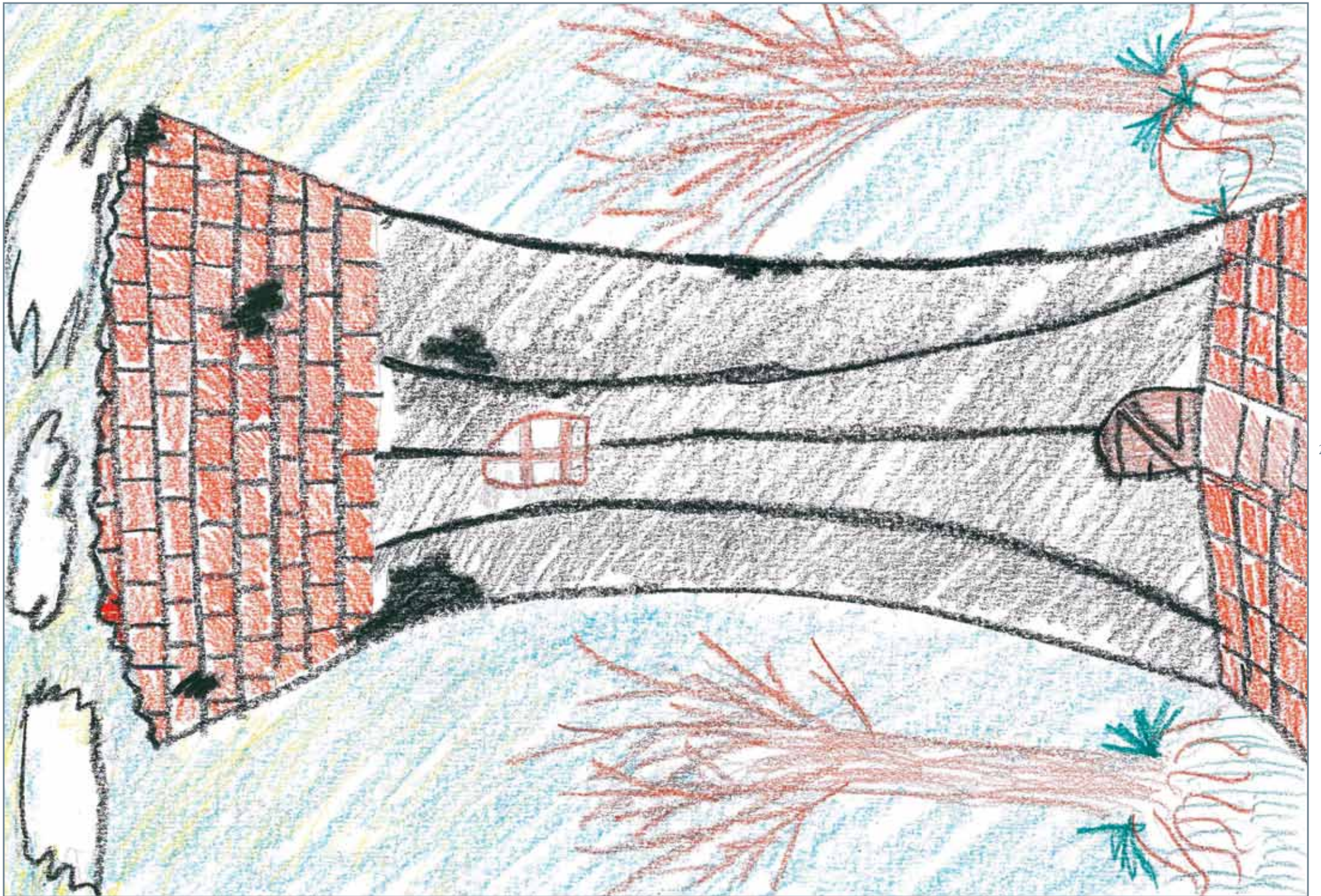
presude od oslobađajućih do doživotnih i ne štedeći nikoga od njegove odgovornosti. Također je kroz žalbene postupke dokazao da može ispraviti svoje greške. Tribunal je dao riječ mnogim žrtvama da svoje patnje i emocije prenesu i da se obrate cijelom svijetu. Mnogi dokazni materijali su priloženi i pokazani po prvi put javnosti u mnogim procesima, a među njima bih izdvojio potresni snimak egzekucije u Trnovu u julu 1995. godine, a snimak je prikazan tokom suđenja Slobodanu Miloševiću. Da, Haški tribunal nam je itekako bio i biti će potreban, a također će ostati vrlo bitan faktor u historiji moderne Evrope, potvrđujući činjenicu da je pravda spora, ali dostižna.

Nedim Hafizović,
autor pohvaljenog eseja,
IV razred, Srednja tehnička škola Tešanj

Da li su potrebna suđenja za ratne zloč

dok izgovaram naglas temu za pisanje ovog sastava, po glavi mi se motaju mnoga pitanja i mogući odgovori. Nastaje kaos. Pokušavam uhvatiti sve te misli i prenijeti ih na papir. Djelimično uspijevam. Želim da uspijem. Želim da na ovaj papir prenesem sve misli koje prolaze glavom jedne osobe od sedamnaest godina, da se čuje i naš glas, naše misli, nas mladih ljudi iz BiH. Mislim da je dobro navoditi mlade ljude da razmišljaju i iznose svoja mišljenja na ovu temu. Da pokušaju dati odgovor na ovo pitanje. Danas sutra mi ćemo biti ti koji će odlučivati. Veoma je važno graditi zdrav stav, stav koji će dovesti do unapređenja naše zemlje. Sa svojih sedamnaest godina, nisam sigurna da li je svaka moja misao i svaki moj stav ispravan. Da li u potpunosti mogu da razumijem pojam "suđenje", "ratni zločin", "oružani sukob". Mogu biti sretna što nisam prošla kroz sve to. Ali osvrnem se oko sebe. U mojoj kući, mojoj ulici, mom gradu, toliko ljudi kojima su te riječi itekako poznate, koji na te riječi osjete strah, odmahnu glavom i zatraže neku veseliju temu.

Ne moraju ni pričati o tome, kao da mogu vidjeti sav užas u njihovim očima, sav gubitak. Sve se to prenijelo na mene. I neka je! Želim da suosjećam sa njima, to su moji najbliži. Vraćam se na pitanja koja mi se motaju po glavi, a koja su nastala upravo iz proučavanja pogleda svih tih ljudi, iz slušanja priča o ratu i nastojanja da ne spominjem oca u

društvu pojedinih drugova. Jer oni su ga za vrijeme rata izgubili. Na pitanje odgovaram pitanjem. Da li postoji išta vrijednije od ljudskoga života? Ništa. Da li ikada prestajemo osjećati povezanost sa mjestom u kojem smo rođeni i gdje smo proveli djetinjstvo? Nikada. Koliko nedužnih ljudi je ubijeno za vrijeme oružanih sukoba? Koliko ljudi i na kakav način umire u sukobima koji i dalje divljaju na planeti Zemlji? Koliko ljudi osjeća nostalgiju, koliko ih je otjerano iz zavičaja? Broj ostaje nepoznat, ali daje odgovor na pitanje.

Oružani sukob je kaos iza čijeg se paravana kriju mnogi zločini, zlodjela, patnja. Ali paravan može sakriti samo sliku svega toga. Bolni vrisak ne može. On se čuje daleko i odzvanja još dalje. Da li su potrebna suđenja? U potrazi za odgovorom na ovo pitanje, u centar interesovanja stavila sam ono što nam je najbliže, oružani sukob koji se desio na ovim prostorima, a od kojega se ni danas, poslije 20 godina ljudi nisu oporavili. Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije osnovan je 25. maja 1993. godine. Od tada, on neprestano radi. Ratni zločinci su stali pred lice pravde i mnogi su osuđeni. Ali da li je to dovelo, i u kolikoj mjeri, do poboljšanja odnosa između naroda koji su se našli na različitim stranama tokom tih sukoba? Suđenje kao proces utvrđuje činjenično stanje u određenom predmetu i odmjerava je li počinitelj kriv ili nevin, ali da li donosi pravdu i istinu? U posljednjih 20 godina rada Tribunala u Hagu, domaćih, te sudova širom

svijeta pokazalo se da suđenja za počinjenje zločine nisu dovoljna da bi se jedno društvo dojučerašnjih neprijatelja vratilo miru i normalnom zajedničkom životu. Sudovi jesu radili, pravda jeste sprovedena, ali koliko je to sve rješenje naših problema? Tri naroda u BiH su se u proteklih 20 godina ponašala potpuno pogrešno, navijajući za pripadnike iste nacionalnosti tokom tih suđenja. Kao da je to nogometna utakmica. Kada su "gubili" – tugovalo se, kada su "pobjeđivali" – veselilo se. Nikada presuda Suda nije prihvaćena jer je ispravna, nego samo u slučaju kada odgovara. Naravno, uvijek su postojali izuzeci, koji na rat i na dešavanja poslije rata gledaju iz pravog ugla.

Značaj Tribunala u Hagu ogleda se u činjenicama i brojkama. Izrečene su presude 134 optuženih,

"I pored oštih kritika usmjerenih ka ovom sudu, pa i pored poređenja ovoga suda sa inkvizicijom, trebamo se zapitati kako bi izgledalo naše suočavanje sa prošlošću bez ovoga suda?"

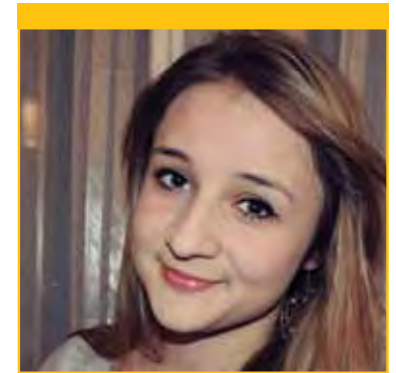

ine počinjene tokom oružanog sukoba?

24 čekaju izricanje prvostepene presude ili odluku Žalbenog vijeća, a poslednjoj trojici - upravo se sudi. Da bi se okončalo tih 27 preostalih postupaka biće potrebno još nekoliko godina rada Haškog tribunala. I pored oštih kritika usmjerenih ka ovom sudu, pa i pored poređenja ovoga suda sa inkvizicijom, trebamo se zapitati kako bi izgledalo naše suočavanje sa prošlošću bez ovoga suda? Kako bismo gledali na počinjene zločine i da li bi riječ 'pravda' imala ikakvu vrijednost na ovim prostorima? Suočavanje sa prošlošću, ma koliko ona bolna bila, je neophodno. Jasno je da se prošlost postavila između ljudi koji je se tako nerado sjećaju, između ljudi koji su izgubili i propatili. Ali možemo li na tu prošlost gledati kao na nešto što nam daje podstrek da budemo drugačiji u budućnosti, kao pouku kako se ne smijemo ponašati i kakve greške ne smijemo ponavljati? Možemo i trebamo. Suđenja su neophodna, ne samo u znak poštovanja prema onima čiji su životi prekinuti na najgori mogući način, koji su korišteni kao pijuni žrtvovani za neke ideale, već i kao opomena onima koji su ostali tu da se slično ne smije ponavljati, da se zločini kažnjavaju i da se oni ne mogu sakriti. Nakon svega rečenog, mogu samo zaključiti da su suđenja svijetla tačka, obećanje da pravda može biti sprovedena. Gubitak ne može biti vraćen, ali osjećaj da je ovaj svijet još uvijek u rukama LJUDI, može.

Stoga, da li su potrebna suđenja? Da, i tu nema dileme.

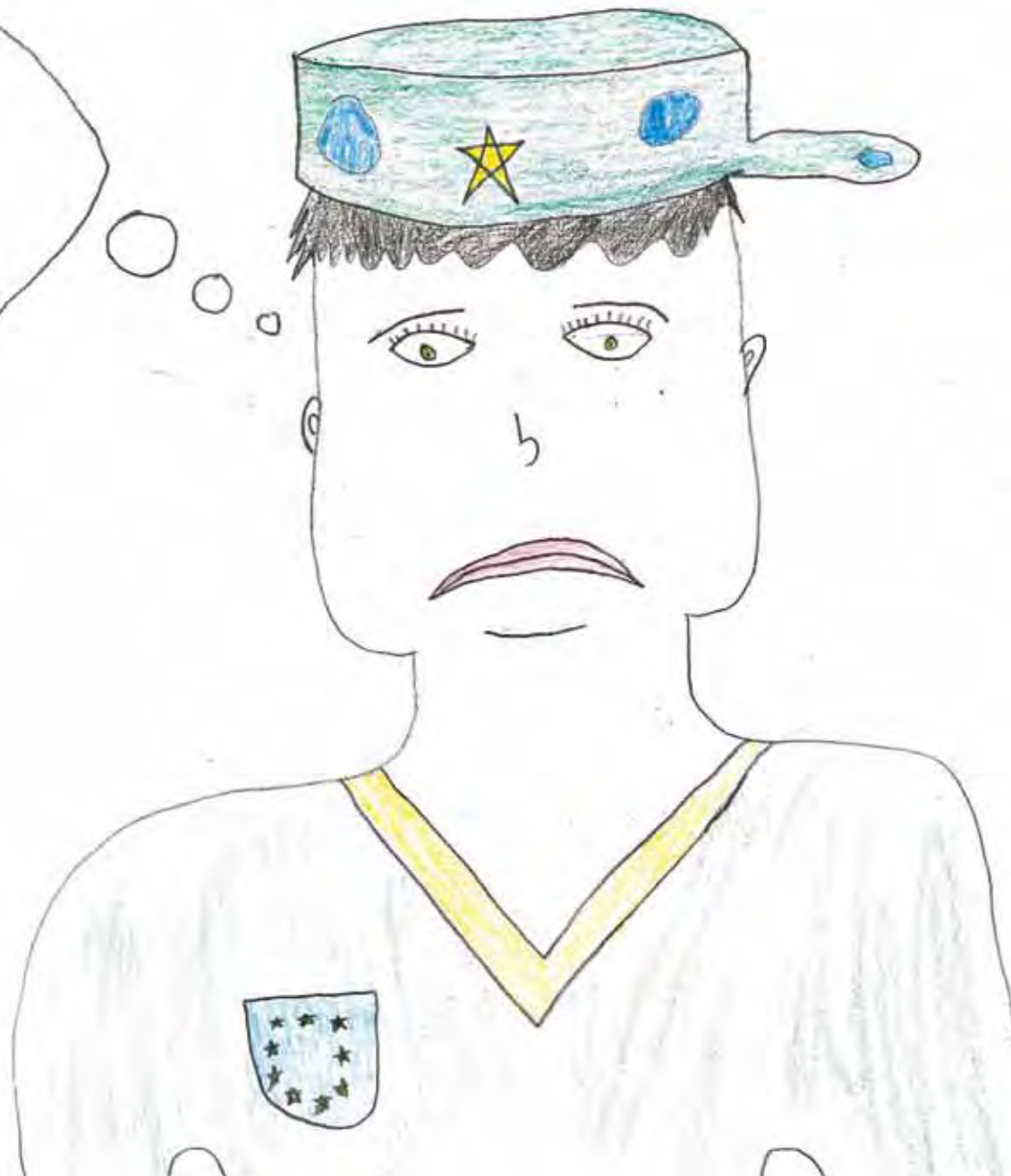
Da li će suđenja riješiti sve probleme u BiH? Ne, i tu nema dileme. Potrebno je da shvatimo, objektivno gledajući pravda će biti zadovoljena, istina će izaći na vidjelo. Ali sve presude svijeta ne mogu nadoknaditi sve gubitke rata, ne mogu zacijeliti rane i ublažiti razočarenje. Stoga, jedini lijek za bolest ovih prostora je pomirenje i oprost. Nove generacije rastu, BiH će uvijek imati svoje Srbe, Hrvate i Bošnjake, svoje susjede Hrvatsku i Srbiju. Svijet neće stati jer se kod nas desio rat, iako se nama čini da je stao. Potrebno je nastaviti kretati se sa svijetom.

Dalila Avdibegović,
autorka pohvaljenog eseja,
III razred, Mješovita srednja škola
"Musa Ćazim Ćatić", Kladanj

Kada bih
se svi
voljeli sve
bi bilo
super!!!

Da li su potrebna suđenja za ratne zloč

*Krv je ljudska rana naopaka
na nos vam je počela skakati.¹*

U ovoj zemlji gdje je krv ljudska do prije dvadesetak godina tekla potocima, u ovoj zemlji u kojoj su djed, otac i sin rasli kao siročići, a žene s koljena na koljeno bivale udovice; u ovoj zemlji gdje su se ideologije, smrt i zločini smjenjivali kao godišnja doba, u ovoj je zemlji previše bola, patnje, tuge i još svježih ratnih, reći ću, bratoubilačkih sjećanja, iz kojih se rađa mržnja i netrpeljivost potpirena i razjarena od strane onih koji tuđu nesreću prave svojom korišću, guraju mase, koje su uvjerali da su njihov narod, guraju ih u koštac jedne s drugima, guraju ih tako bezobzirno prosipajući krv ljudsku da će im morati doći do grla i skočiti na nos.

Ratovi su prolazili, a svi su bez razlike imali isti kraj, barem za one koji su u njima stradali. Djeca su ostajala bez roditelja, majke bez sinova, žene bez muževa i eto zašto su svi oni braća, jer imaju zajedničku bol, tugu, dijele stradanje. Nakon ratova suđenja bi se odigravala pravedno ili manje pravedno, osuđivani su svi krivi ili samo oni koji nisu bili dovoljno važni i vješti da uteknu. Neka su još uvijek u toku, kako za ovaj naš nesretni rat, tako i za druge narode zahvaćene požarom rata. Jedni su osuđeni, drugi oslobođeni, treći su umrli spasivši se ovozemaljske kazne, četvrti su odslužili svoje kazne i živjeli ili žive s tim što su učinili. Međutim, šta to znači za one kojima su učinili zlo, onu djecu, majke, supruge? Hoće li im sudske presude vratiti najmilije? Neće!!! Nema te

satisfakcije koja može otkloniti takvu bol, ali zato, sudske presude mogu donijeti spokoj žrtvama i onima koji žale za njima. One im trebaju dati naravoučenije, pokazati način na koji treba da razmišljaju i da odgajaju buduće naraštaje. Oni koji su stradali ne smiju biti zaboravljeni, zapravo, oni to i ne mogu biti, a oni koji su na ovaj svijet došli poslije moraju biti prosvjetljeni plemenitošću, naoružani tolerancijom, opasani razumijevanjem i složni u odluci da rat nije rješenje problema, već sam problem. Moraju, poštujući stradale, graditi

*“Pravedna, konstruktivna
i svrsishodna suđenja su
suđenja koja će jasno
prstom uprijeti u pojedince,
koji su, iz sve snage
udarili u ratne bubnjeve
prizivajući aveti rata i
zaista vršili zločine”*

svijetlu, zajedničku i nadasve mirnu budućnost. Zar je lakše odrastati djetetu palog borca nego djetetu šehida ili poginulog branitelja? Nije, njima je svejedno, kakvim god imenima ih nazivali, njihovih očeva više nema. Sve žrtve su jednostavno žrtve, nevine i prerano umorene, bilo da su stradale u

ine počinjene tokom oružanog sukoba?

logorima, borbama, bombardovanjima ili da sam naveo bilo koji drugi, jednako stravičan, pojam koji rat sa sobom nosi. One ne razlikuju ni naciju, ni vjeru, ni boju kože. E, baš zato onima koji su odgovorni za smrt tih ljudi, koji su im gurnuli hladne pušćane cijevi u ruke, jer ovi nisu *uspjeli da svoje olovne vojnike razdvoje od olovnih zrna koja im je neko podmetnuo u džep²*, krv će ljudska iskočiti na nos. Sudiće im se i treba da im se sudi.

Smisao pravde i suđenja i jeste u tome da svojim djelovanjem donesu smiraj i potpomognu normalizaciji post-konfliktnog društva. Naravno, bilo bi previše idilično i nezrelo očekivati da sudovi mogu ukloniti sve posljedice, zaliječiti sve rane, pokrpiti sva ona mjesta gdje je civilizovano društvo naprosto prasnulo i zatajilo pred užasom zvanim rat. Takođe, pogledajmo u istoriju, poslušajmo šta nam učiteljica života govori, u bezbroj ratova koji su se odigrali do sad, bilo da su u njima postojale dvije ili više strana, apsolutno ne postoji ona strana koja je iz rata izašla u čistoj bijeloj košulji. Sve su strane rata, i pobjednici i gubitnici, manje ili više, svoja odijela umrljali krvlju. Nema nevinih pobjednika ni gubitnika, samo nevino stradalih. Pri tom breme krivice niti mogu, niti smiju nositi obični, mali ljudi, niti narodi u čije su, navodno, ime zločinci počinili zlodjela. Oni su bili slabi i maleni da bi sami pokrenuli rat, ali su u njemu postali veliko i moćno oružje. Najveće i najmoćnije oružje te sulude mašinerije. Suđenja i sudovi za zločine koji su počinjeni tokom ratnog sukoba, da

bi ispunila svoj smisao postojanja, moraju stvari sagledati upravo na način koji je iznijet ranije u tekstu. Pravedna, konstruktivna i svrsishodna suđenja su suđenja koja će jasno prstom uprijeti u pojedince, koji su, iz sve snage udarili u ratne bubnjeve prizivajući aveti rata i zaista vršili zločine. Ne postoji kolektivna odgovornost svih učesnika rata, mora postojati razlika između ovih udarača u bubnjeve i onih koji su u tom ritualu bili žrtvenici. Takve će pojedince duga ruka pravde, koja, istina, ima malo tromije pokrete, sustići prije ili kasnije. Zato su i oformljeni sudovi za ratne zločine, uključujući i ovaj za bivšu nam zajedničku državu. Na njima je da marljivo rade u službi pravde, a na nama da prepustimo vremenskim tokovima da odrade svoj posao iscjelitelja.

Eto, ovo je jedna tema prepuna stradanja, tuge i turobnih riječi, ali okrenemo li se, iza nas su samo takve riječi i neka ne dozvolimo da nas one aveti prošlosti ometaju, niti da ih ponovo probudimo i upravo zato treba gledati samo naprijed jer riječi koje će tamo stajati, mi ćemo napisati!!!

¹ Petar Petrović Njegoš, *Gorski vijenac*.

² Citat iz pjesme Đorđa Balaševića.

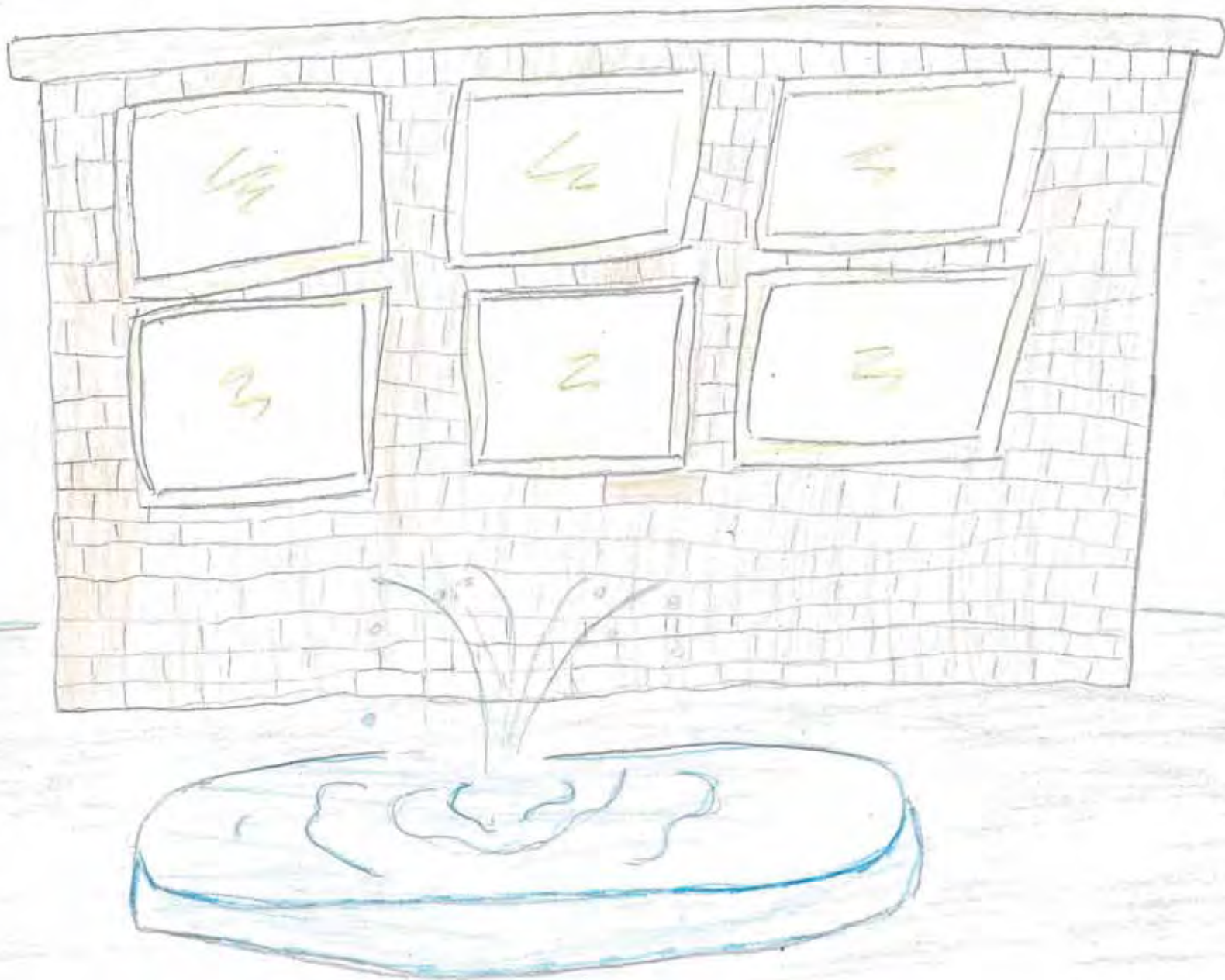

Marko Bulajić,
autor pohvaljenog eseja,
III razred, "Gimnazija Mostar", Mostar

UN ICTY

“Svi smo mi odgovorni za svoja djela. To što kao pripadnici ljudske zajednice imamo osnovna prava na život, slobodu i imovinu, ne znači da smijemo ista narušavati. Svako to narušavanje zahtjeva kažnjavanje zakonom.

To je jako važno jer nam omogućava da uspostavimo red i ravnotežu u našem životu i zajednici”

Nejra Kulović, III, Gimnazija “Meša Selimović”, Tuzla

“Bošnjak, Srbin, Hrvat ko god da si, ako si uradio grešku, trebaš biti kažnjen zbog nje, jer bol svih majki je isti, bile one Hrvatice, Srпкиnje ili Bošnjakinje. Ratnim zločincima treba suditi i kazniti ih za greške koje su učinili. Iako ni jedna kazna neće biti jednaka onoj koju žive majke bez svojih sinova”.

Lejla Čardžić, III, Gimnazija, Konjic

“Jedna mudrost govori kako treba pomoći onome kome se čini nepravda, ali i onome koji čini nepravdu. Ako se pitamo, kako pomoći onome koji čini nepravdu? Mudrost kaže, tako što ćemo ga spriječiti da čini nepravdu”.

Melika Jelovac, I, Druga gimnazija, Mostar

“Dovoljno je pogledati u oči jedne majke koja je izgubila i sinove i braću i oca i majku, muža, dom... U tim očima nema ništa. Ništa osim praznine i želje da se takvo što nikada i nikome ne desi i da se onaj odgovoran za njihovu bol i patnju kazni najstrožijim kaznama u najstrožijim zatvorima za sve one grozote za koje je i odgovoran”.

Edina Redžić, II, Gimnazija Bugojno

“Neka međunarodni i domaći sudovi za ratne zločine nastave s radom. Neka osude svakog za zlodjela koja je počinio. To je jedini ispravan put. To je put pravde i istine. To je put pomirenja i normalnog života. Da bez straha i stida pogledamo jedni drugima u oči. Da preživjele žrtve znaju da ima pravde i da je na neki način zadovoljena. Da počiniozi zločina budu kažnjeni i da se pokaju. Kad budemo mogli normalno živjeti u bilo kojem dijelu naše države, bez obzira na vjeru ili naciju, tada ćemo znati da su sudovi za ratne zločine odradili svoj posao”.

Šejla Sefić, III, Gimnazija, Bosanska Krupa

“I onda me ljudi, ljudi na vlasti, pitaju: 'Treba li im se suditi?!' A ja ih pitam, pitanjem što nikada razumjeti neće: 'Trebaju li mojoj majci suze? Treba li mom bratu i meni ova želja za ocem, ostasmo ga željni?!'”

Amina Mehmedagić, III, Srednja medicinska škola, Sarajevo

“Iako teoretski živimo unutar granica jedne države, jedni od drugih smo previše udaljeni. Rane su previše duboke i ne zarastaju baš najbolje, ali pravda mora biti zadovoljena. Zahvaljujući Haškom sudu, na optuženičkoj klupi se danas nalaze oni za koje je opće-poznato da su krivi za nedjela i nečovječnost. Ovoga puta, iza istih gvozdениh vrata, u istoj sobi, za ručkom iz zatvorske menze, nadajmo se svjesni svoje odgovornosti i zločina koji su počinili ali i spoznaje da je mnogima to zadnja životna stanica, našli su se nekada moćni gospodari rata. Ovaj put, bez maske na licu, potpuno ogoljeni”.

Dina Bijedić, IV, Gimnazija “Meša Selimović”, Tuzla

“Presuđeni zločinac bi služio kao primjer postojanja pravde i pravednosti, zakona i zakonitosti. Svi se borimo i težimo za normalnim životima i svi mi želimo mir bez zločina u cijelom svijetu”.

Ajdin Hodžić, IV, Željeznički školski centar, Sarajevo

“Kazne za ratna nedjela, koja ne smiju zastarjeti, su nadgrobni spomenici na humkama stradalih, moralno zadovoljenje za žive žrtve, gromoglasno nepristajanje ljudske civilizacije na podjelu po etničkoj, vjerskoj ili političkoj osnovi”.

Teo Raspudić, I, Treća gimnazija, Sarajevo

“Za mene je pojam 'ratni zločin' poprilično širok. To ne mora biti samo oduzimanje života, jer se život ne oduzima samo smrću. Oduzeti su životi četiri i po miliona ljudi, koliko ih je tada živjelo u Bosni i Hercegovini”.

Aida Salić, IV, Treća gimnazija, Sarajevo

“Nekako mi se čini da su 'svi' deklarativno za procesuiranje zločinaca, ali kada 'na red' dođu 'naši' zločini i zločinci, e onda tu izgleda prestaje i pravo i pravda. Mislim da tu nema razlike među državama, da li su najdemokratskije ili najnedemokratskije, najjače ili najslabije, uvijek se nekako štite zločini i zločinci iz 'svojih redova’”.

Mubera Hafizović, I,
Gimnazija “Musa Ćazim Ćatić”, Tešanj

“Pa pitajte onaj lončić koji baciše u šikaru; i one rosne čajre i livade pitome koje granatama uzoraše; i onu šumu koju geleri izrešetaše; i one grančice koje mnoga trupla sakriše; i one žene kojima uzeše cvijet njihove mladosti i nevinost, koje i dan danas kao izbezumljene hodaju našim ulicama uglavnom nespremne da zaborave prošlost, niti spremne da se uhvate u koštac sa surovom stvarnošću; i pitajte one noćne skitnice i sanjare koje ubiše iz daleka bacajući na njih granate, trgajući tako snove o njihovom boljem sutra; i one dječake i djevojčurke koji ne imaše djetinjstvo, jer su im ga rastrgali”.

Sumejja Alibegović, I, Prva gimnazija Zenica

UNITED NATIONS - UJEDINJENE NACIJE
International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju

Projekat *Outreach* programa namjenjen mladima
velikodušno podržava Ministarstvo spoljnih poslova Finske

Outreach program MKSJ-a velikodušno
podržava Evropska unija

www.icty.org/bhs

Pratite MKSJ

UNITED NATIONS - UJEDINJENE NACIJE
International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju

Projekat *Outreach* programa namjenjen mladima
velikodušno podržava Ministarstvo spoljnih poslova Finske

Outreach program MKSJ-a velikodušno
podržava Evropska unija

